

δυμυχίαν των ἀναλόγως τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας!

Ἔλαβε τὴν χονδρὰν ὀζώδη του βακτηριαν, καμυλωτὴν ἐπάνω ὥστε νά την ἀναρτᾷ ἀπὸ τοῦ βορχιόνος καὶ νά ἔχη ἐλευθέρας τὰς χεῖρας καὶ ἀφ' οὗ ἐπανέλθειν ὡς πάθει βέλος ὅτι ἐντρέπεται ἀληθινὰ τώρα, πῶς βγαίνει σὸ δρόμο νά τον βλέπῃ ὁ κόσμος, ὡστερ' ἀπὸ ὅσα ἀκούονται γιὰ τὸ σπίτι του, — κατῆλθε τὴν κλίμακα, ἤνοιξε τὴν ἐξώθυραν καὶ ἐν ᾧ διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν ἐκλείειν ὀπισθὲν του μὲ ὀρμήν, κροτούντων τῶν χαλαρῶν σιδηρικῶν τὰ ὅποια ἔχουν αἱ παλαιαὶ αὐταὶ θύραι, διὰ τῆς δεξιᾶς ἐσταυροκοπήθη τρίς, ὡς συνείθιζε κατὰ πᾶσαν πρωινήν ἐξοδον. Πρὶν ἐκκινήσῃ ἐστερέωσε διὰ τοῦ ποδὸς τὸν τετράγωνον λίθον, τὸν χρησιμεύοντα ὡς ἀνάβαθρον πρὸ τῆς θύρας του, ἠκολούθησε δὲ κατόπιν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν Ἄμμον, ἀνοίγων τοὺς πόδας ὡς διὰ νά ἰσοροπῇ τὸν κάπως προέχοντα ὄγκον τῆς κοιλίας του καὶ καλημερίζων βροντοφῶνως καὶ ἐπιβλητικῶς τοὺς γείτονας, ὡς διὰ νά ἐπιδείξῃ τὴν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ὑπεστήριζε τὸ κάλὸν τῆς ἐγγονῆς του καὶ θὰ ἐξήρχετο νικητῆς — ἐνοια τους! — ἐκ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ὁποίου παρηκολούθουν τὰς φάσεις.

[Ἔπεται συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΝΩΣΕΩΝ ΤΑ ΟΡΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀμαθέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶνε μία φράσις αὕτη τὴν ὁποίαν εἰς μόνος ἀνθρώπος ἐν τῷ κόσμῳ δύναται μετ' ἀληθείας νά εἴπῃ καὶ ὁ μόνος οὗτος ἀνθρώπος ὅστις θὰ ἠδύνατο μετ' ἀληθείας νά τὴν εἴπῃ δὲν δύναται οὔτε κἂν νά τὴν σκεφθῇ. Καὶ ὅστις ἐπομένως μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην ἐκφράζεται ὡς ὁ λέγων ἡμῖν: **προθυμώτατος, εὐπειθέστατος, ταπεινώτατος** δοῦλός σας.

Ἐγὼ εἶμαι ὁ πολυμαθέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶνε μία φράσις αὕτη ἣν εἰς μόνος ἀνθρώπος δύναται μετ' ἀληθείας ἐν τῷ κόσμῳ νά εἴπῃ καὶ ἐὰν τυχόν τὴν ἔλεγε πρὶν ἢ ἄλλος τις πρὸ αὐτοῦ τὴν εἶχεν εἰπῆ ἢ σκεφθῇ, ἤθελεν ὑποστῆ ἴσως οἰκτρὸν λιθοβολισμόν.

Ἐπάρχουσιν ἀνθρώποι ἀμαθέστεροι ἐμοῦ, ὑπάρχουσιν ἀνθρώποι πολυμαθέστεροι ἐμοῦ αὕτη εἶνε ἡ φράσις τὴν ὁποίαν ὀφείλουσι νά σκεφθῶσι καὶ νά εἴπωσι — καὶ ταύτην δικαιοῦνται νά τὴν εἴπωσιν — πάντες τῆς ὑψηλίου οἱ ἀνθρώποι ἐκτὸς βεβαίως δύο. Ἐὰν αἱ σπουδαὶ ἡμῶν καλῶς διευθύνωνται, καθόσον εἰς αὐτὰς καταγιγόμεθα, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν πολυμαθεστέρων ἡμῶν ἐλαττοῦται καὶ ἡμεῖς βαίνομεν πρὸς τὸ δεύτερον ὄριον. Ἐὰν αἱ σπουδαὶ ἡμῶν κακῶς διευθύνωνται, ἐφ' ὅσον καταγιγόμεθα εἰς αὐτὰς ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν πολυμαθεστέρων ἡμῶν αὐξάνει καὶ ἡμεῖς βαίνομεν πρὸς τὸ πρῶτον ὄριον. Τὸ βρέφος ἅμα τῇ γεννήσει του εὐρίσκειται μεταξύ τῶν δύο τούτων ὀρίων, ἥτοι μεταξύ τοῦ καλῶς πεπαιδευμένου καὶ τοῦ κακῶς πεπαιδευμένου ἀνθρώπου, ἐπειδὴ μεταξύ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους ὑπάρχει μόνον τὸ

μηδέν. Πᾶσα ἀνθρωπίνη γνώσις εἶνε πάντοτε ἀβεβαία ἐὰν αὐτῆς δὲν προηγήθῃ πρῶτον ἡ ἀμφοβολία καὶ εἶτα ἡ ἐξέτασις, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς ἀνεπίστευσης δὲν φθάνομεν εἰμὴ εἰς ἀπλήν πιθανότητα. Ἡ ἀπόδειξις δὲν ὑπερβαίνει πολλακίς τὰ ὄρια τοῦ ἀρμυζοντος ἢ μὴ ἀρμυζοντος τῶν ἰδεῶν. Πολὺ ὀλίγον, καλέ μου ἀναγνώστα, θὰ γνωρίσης τὰς αἰτίας, καὶ βεβαίως πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅτι οἱ ἀνθρώποι νομίζουσιν ὅτι τὰς γνωρίζουσιν, ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς σου ἀναπτύσσεται. Αἱ ἐπιστήμαι ἄγουσι μόνον εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὀρίων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ὑποδεικνύουσι ποῖα ἔρευνα ἐμπεριέχονται ἐντὸς καὶ ποῖα ἐκτὸς τῶν ὀρίων τούτων.

— Ἐὰν ἐπιζητῆς, καλέ μου ἀναγνώστα, ἐκ τῶν γνώσεων τὸν ἄρτον, σὲ κλαίω· ἐὰν ἐπιζητῆς ἐκ τῶν γνώσεων τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπόληψιν, σὲ λυποῦμαι· ἐὰν ζητῆς ἐκ τῶν γνώσεων εὐχάριστον τῆς ἀνίας διασκέδασιν, σ' ἐπαίνω· ἐὰν ζητῆς ἐκ τῶν γνώσεων τὰ μέσα τῆς ἠθικῆς σου βελτιώσεως, σὲ σέβωμαι. Καὶ τοῦτο εἶνε τὸ πρακτικὸν συμπέρασμα, ὅπερ θὰ ἦτο ἐλάχιστον ἂν ἡ ἀξία του συνίστατο εἰς μόνον τὸν σεβασμὸν ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου.

ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Σοῦ εἶχεν ἀνάψει τότε μεγάλο καῦμό τὸ ὄνομα τοῦ Μέτεριγκ, τοῦ νέου Βέλγου ποιητῆ, κ' ἠθέλες νά τὰ ἰδῆς, νά τὰ διαβάσῃς τὰ φημιόμενα του δράματα, τὰ πρωτόνοστα, τὰ λλοιώτικα, τὰ συμβολικά· σὰν τὸ μεγάλο τὸ Λουιρήτιο ἠθέλες νά γνωρίσης καθάρεις πηγές, νά μάσης νέα λουλουδία: *integros fontes, novos flores*. Καὶ χόρτασες τὸν καῦμό σου, κ' ἂν δὲν τὰ εἶδες, τὰ διάβασες τὰ δράματα τοῦ Μέτεριγκ, ὅπου εἶνε σχεδὸν τὸ ἴδιον ἂν μ' ἐρωτᾷς ἐμένα, δράμα ποῦ δὲ μοῦ κάνει ἐντύπωση ὅταν τὸ διαβάξω, δὲν τόχω γιὰ δραμ' ἀληθινὸ, ὅπως κ' ἂν μοῦ τὸ παρουσιάσουν· κ' ὅταν τὸ βλέπω ἀπὸ τῆ σκηνῆ, τότε μόνον νοιώθω πῶς ἀξίζει, ὅταν μὲ κάνει νά σκέπτομαι σὰ νὰ τὸ διαβάξω. Ἄν κρίνω ἀπόσα μοῦ λεγες, τὰ δράματα τοῦ Μέτεριγκ σοῦ ἐντυπώθησαν βεβαίως· ὄχι γιὰτ' ἦταν συμβολικὰ ἢ ρωμαντικὰ ἢ κλασικὰ — αὐτὰ εἶν' ἐτικέτες ποῦ δὲ σημαίνουν κατὰ βέθος πολλὰ πράγματα, — ἀλλὰ γιὰτ' ἦταν καινούρια, κ' ἀκόμα περισσότερο γιὰτ' ἦταν ποιητικὰ. Αὐτὸ εἶνε τὸ Α καὶ τὸ Ω· νὰ ἦσαν ποιητῆς, μ' ὅποιον τρόπο κ' ἂν ἦσαν.

Σὲ θυμήθηκα προχθὲς ποῦ ἔτυχε νά διαβάσω τρία ποιηματάκια τοῦ Μέτεριγκ «Trois chansons», ὅπως ἐπιγράφονται. Εἶνε συμβολικά, δηλ. ἀλληγορικά, καὶ τὰ τρία μὲ τὸ παραπάνον· εἶνε στιχορρηγμένα μὲ ἀπλότητα καὶ ἀφροντισία δημοτικῶν τραγουδιῶν, καὶ μοιάζουν περισσότερο μ' αἰνίγματα, παρὰ μὲ ποιήματα. Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἁμαρτία μου, τὸ πρῶτο καὶ τὸ τρίτο δὲν τὰ κατάλαβα. Ὁ Βάλτερ Σκὼτ λέγει κάπου ὅτι δυὸ φορές πρέπει νά τὰ διηβάσουμε τὰ ποιήματα· τὴ μιά γιὰ τὴ μουσικὴ τους, τὴν ἄλλη γιὰ τὸ νόημά τους. Ἐγὼ τὰ διάβασα τρεῖς καὶ πέντε τὴ μουσικὴ τους τὴν αἰσθάνομαι, τὸ νόημά τους μοῦ ξεφεύγει. Κι ὅμως μοῦ λείει κάτι, ὅσο κ' ἂν μοῦ τὸ λέγ' σκοτεινὰ